בדחטי או בדשערי ברכיכא או באקושא תיקו א"ר יצחק בר (רב) יוסף א"ר יוחנן כל אחד ואחד בעצמו שיער והאיכא בן עזאי [א]דלא נסיב איבעית אימא נסיב ופירש הוה °ואיבעית אימא מרביה שמיע ליה ואיבעית אימא [1]סוד ה' ליראיו דרש רב עוירא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאילו בא על אשה זונה שנאמר [2]כי בעד אשה זונה עד ככר לחם אמר רבא האי בעד אשה זונה עד ככר לחם בעד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם א"ר זריקא אמר ר"א [א]כל המזולזל בנטילת ידים נעקר מן העולם אמר רב חייא בר אשי אמר רב [ב]מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה [ג]מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה תניא נמי הכי הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה [ד]שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים אמר רבי אבהו [ה]כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שנאמר [3]ויאמר ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא וגו' ומאי ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש שנא' [2]ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוהה מיבעי ליה ועוד היא תצוד מיבעי ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו למד תורה דכתיב בה [4]יקרה היא מפנינים [ב]מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים היא תצודנו לדינה של גיהנם א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים כתי' הכא [5]תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם [6]ולא תביא תועבה אל ביתך ורבי יוחנן דידיה אמר [ו]כאילו כפר בעיקר שנאמר [7]ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו' ר' חמא בר חנינא אמר כאילו בא על כל העריות כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתי' התם [8]כי את כל התועבות האל וגו' עולא אמר כאילו בנה במה שנאמר [ג][9]חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא במה מאי [ד]יד ליד לא ינקה אמר רב (א) כל הבא על אשת איש אפי' הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה [10]הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ לא ינקה מדינה של גיהנם קשיא להו לדבי רבי שילא האי יד ליד לא ינקה ידי (ב) מיבעי ליה אלא אמרי דבי רבי שילא אפילו קיבל תורה כמשה רבינו דכתיב ביה [11]מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של גיהנם קשיא ליה לר' יוחנן האי יד ליד יד מיד מיבעיא ליה אלא א"ר יוחנן

אפילו

בדחטי או בדשערי. של חטין חלק ונשמט יותר משל שעורים: **רכיכא.** נשמט יותר מאקושא: **רכיכא.** שנילושה העיסה רכה: **כל אחד ואחד.** מן התנאים הללו: **בעצמו שיער.** כמה שהיה שוהה בביאתו: **והאיכא בן עזאי דלא נסיב.** כדאמר ביבמות (דף סג:) אבל מה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים בפרק הבא על יבמתו: **כי בעד אשה זונה וגו'.** השתא דריש ליה מסיפיה לרישיה. בשביל ככר לחם אדם מתחייב בעונש של אשה זונה: במילתיה דרבא גרסי' **בעד ככר לחם עד אשה זונה מבעי ליה.** דמשמע בשביל ככר לחם רב העונש עד כדי עונש אשה זונה. וה"ה נמי אי הוה כתיב עד אשה זונה בעד ככר לחם לא הוה קשיא לרבא מידי דודאי מסיפיה לרישיה מדריש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי ככר לחם הוה ליה למיכתב בעד וגבי אשה זונה הוה ליה למיכתב עד: **המזולזל.** שאוכל תמיד בלא נטילת ידים: **נעקר.** דעובר על דברי חכמים חייב מיתה[ה] דכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש (קהלת י): **מים ראשונים.** שלפני המזון: **שיגביה ידיו.** ראשי אצבעותיו שיהו המים משפעין לצד זרועותיו ולקמן מפרש טעמא: [ו]**שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים.** כדתנן במסכת ידים (פ"ב מ"ג) שצריך ליתן המים על ידיו שני פעמים הראשונים מטהרין את הידים והשניים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחילה מחמת ידים ותנן התם הידים מטמאות ומטהרות עד הפרק כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה ומטהרות בנטילה עד הפרק שעד הפרק צריך נטילה נטל את הראשונים [ז]ואת השניים (ג) עד הפרק וחזרו ליד טהורים שהרי טיהרו השניים את הראשונים נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טמאה כלומר יצאו הראשונים חוץ לפרק ועל השניים לא הקפיד ליטול עד מקום שיצאו הראשונים אלא עד הפרק כמשפטם וחזרו הראשונים ליד טמאה שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים והשניים לא טיהרו את היוצאים הילכך צריך שיגביה ראשי אצבעותיו למעלה שמא יצאו מים הראשונים ויחזרו ויטמאו את הידים: **אחרונים.** של אחר הסעודה שחייבו חכמים מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים[ח]: **צריך להשפיל ידיו למטה.** כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידיו שהרי להעביר הזוהמא הן: **כל האוכל בלי ניגוב ידים.** דבר מאוס הוא ונחשב כטומאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא אלמא דבר מיאוס קרי טומאה: **מאי ואשת איש וגו'.** סיפיה דקרא דלעיל הוא כי בעד אשה זונה עד ככר לחם: **לסוף נכשל באשת איש.** והכי קאמר בעד אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש זונה נפש היקרה הגבוהה היא תצודנה רודף אחריה וצד אותה ומגיעה: **היא תצוד מבעי לה.** כיון דמסיפיה לרישיה קדרשת ליה הכי איבעי ליה למכתב ואשת איש נפש יקרה היא תצוד אותה אבל השתא משמע שאשת איש צדה את הנפש היקרה: **מכהן גדול.** דאפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכהן עם הארץ לפתוח ראשון ולברך ראשון ומהאי קרא ילפינן ליה בהוריות (דף יג.): **ורם לבבך.** מעלה אני עליך כאילו שכחתו: **כי את כל התועבות.** גבי עריות כתיב: **במה.** עבודת כוכבים: **אשר נשמה באפו.** שמחזיק עצמו כבעל נפש דהיינו גאוה שמחשבה נפשו בעיניו: **מאי יד ליד לא ינקה.** סיפיה דקרא דאיירי ביה לעיל הוא תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה: ה"ג **כל שיש בו גסות הרוח אפילו הקנהו כו'.** ול"ג כל הבא על אשת איש דלא משתעי קרא אלא בגסי הרוח: **הקנהו להקב"ה כו'.** השליטו בשבחו על הכל כאברהם שקראהו קונה שמים וארץ. והיינו יד ליד אפילו דומה לאברהם שאמר הרימותי ידי: **קשיא להו לדבי רבי שילא.** אהך דרשה דרב: הכי גרסינן **האי יד ליד ידי לא ינקה מיבעי ליה: אפילו הוא כמשה.** שקבל מיד הקדוש ברוך הוא לידו תורה: **יד מיד מיבעי ליה.** דהא קרא במקבל מוקמינן ליה ולא בנותן והוה ליה למיכתב יד מיד לא ינקה יד שקבלה מיד אף הוא לא ינקה:

אפילו

נעקר מן העולם. תימה לר"י לפי' רש"י דפי' דעובר על דברי חכמים חייב מיתה (ד) מאי אריא נטילת ידים אפי' כל דברי חכמים נמי ועוד קשיא דאמר הכא דעונשו מיתה ובפ' במה אשה יוצאה (שבת דף סב:) אמרינן דעונשו עניות כדאמר שלשה דברים מביאין את האדם לידי עניות המזולזל בנטילת ידים ובפ' עושין פסין (עירובין דף כא:) מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורים וכו' עד מה אעשה שחבירי חייבו עליה מיתה ונראה דלזול שמזלזל בה תמיד עונשו עקירה ע"י עניות דקשה ממיתה ע"י נחש ונעקר מן העולם דאמר [בסוכה] (דף מה:) ובסנהדרין (דף סג.) כל המשתתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם ובפרק קונם יין (נדרים דף סב.) כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם לאו בחדא מחיתא נינהו דעניות אלא מיתה חטופה או משונה. מ"ר:

היא תצודנו לדינה של גיהנם. ואמר נמי בפ"ק דחגיגה (דף ט:) כל הבא על אשת איש ואסרה על בעלה נטרד מן העולם וק"ק מפ' הזהב (ב"מ דף נט.) דאמר הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעוה"ב וי"ל דהתם מיירי כשעשה תשובה והכי משמע בפ' (ה) ג' דיבמות (דף כב:) היכא דלא הוליד ממזר דבר תשובה הוא ותשובה עם יסורין דוקא דאמר בפרק חלק (סנהדרין דף קז.) אמר דוד כל הכי נטרוד ההוא גברא א"ל קבל עליך יסורים וחנק נמי יסורין (ו) דכל המומתים מתודין והאי דאמר נטרד מן העולם פי' מן העולם עם אותו עון דכך הוא חמור אשת איש האוסרה על בעלה כמו על אחותו פנויה והוליד ממנה ממזר ריב"א. א"נ היכא דלא באו עליו יסורים נטרד מן העולם:

כל

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יט סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן קנח סעיף ט [וברב אלפס ברכות פ"ח דף מו: ובהרא"ש פרק כל הבשר סימן יח]:

טז ב מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף א:

יז ג מיי' וסמג שם טור ש"ע א"ח סימן קפא סעיף ה:

יח ד מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף א:

יט ה מיי' שם הלכה כ סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנח סעיף יג:

כ ו מיי' פ"ב מהלכות דעות הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

1. סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם: תהלים כה יד
2. כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם וְאֵשֶׁת אִישׁ נֶפֶשׁ יְקָרָה תָצוּד: משלי ו כו
3. וַיֹּאמֶר יְיָ כָּכָה יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לַחְמָם טָמֵא בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר אַדִּיחֵם שָׁם: יחזקאל ד יג
4. יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ: משלי ג טו
5. תּוֹעֲבַת יְיָ כָּל גְּבַהּ לֵב יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה: משלי טז ה
6. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו
7. וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: דברים ח יד
8. כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ: ויקרא יח כז
9. חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ כִּי בַמֶּה נֶחְשָׁב הוּא: ישעיהו ב כב
10. וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל מֶלֶךְ סְדֹם הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל יְיָ אֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: בראשית יד כב

1. וַיֹּאמַר יְיָ מִסִּינַי בָּא
זָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ
הַר פָּארָן וְאָתָה
רִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ
ת לָמוֹ: דברים לג ב

◆

תוספות שאנץ

הא איכא ב"ע דלא
יב כדאמר ביבמות
ה אעשה נפשי חשקה
תורה אפשר לעולם
התקיים על ידי אחרים.
ל האוכל לחם בלא
ילת ידים כאלו בא
ל אשה זונה שנאמר
י בעד אשה זונה עד
כר לחם. פי' דריש ליה
סיפיה לרישיה בשביל
כר לחם מתחייב בעונש
ל אשה זונה ולהכי מדמי
יה לאשה זונה משום
כשאוכל בלא נטילה הוי
כילה הפקר וזונה נו
פקרת היא. ה"ג במלתיה
רבה בעד ככר לחם
ד אשה זונה מיבעיא
יה דמשמע בשביל ככר
חם רב העונש עד כדי
שה זונה. וה"ה נמי
י הוה כתיב עד אשה וזונה בעד ככר לחם לא הוה קשה ליה לרבא דודאי מסיפא לרישיה
ידרש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי ככר לחם הוה ליה למכתב בעד ל"ה. המוזל

מסורת הש"ס

א) [עי' תוספות יבמות סג: ד"ה שיתקיים ותוספות כתובות סג. ד"ה כרתיה], ב) [הוריות יג.], ג) [ברכות יד. ע"ש], ד) [ברכות סא. עירובין יח: ע"ש], ה) [עירובין כא:], ו) [נ"ל אחר ד"ה צריך להשפיל], ז) עי' בטור"ח סי' קסב בב"י, ח) [עירובין יז:],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב (כל הבא על אשת איש) תא"מ ונ"ב נ"י רש"י כל שיש בו גסות הרוח: (ב) שם ידי לא ינקה מיבעי ליה: (ג) רש"י ד"ה שמא יצאו וכו' נטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורים. נ"ב ולפנינו במשנה היא טמאים לפי שמים שחוץ לפרק אין מטהרין השניים את הראשונים ועי' פי' הר"ש במשנה זו: (ד) תוס' ד"ה נעקר וכו' חייב מיתה דכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש מאי אריא וכו' הכא דעונשו מיתה ובפרק עושין פסין נמי קאמר מעשה בר' עקיבא וכו' עליה מיתה ובפרק במה אשה וכו' בנטילת ידים ונראה כל"ל: (ה) ד"ה היא וכו' משמע בפ"ב דיבמות. נ"ב ע"ש בדף כ"ב ע"א ובדף כ"ב ע"ב: (ו) בא"ד וחנק נמי יסורין עם תשובה דכל המומתין:

◆

גליון הש"ס

גמ' **ואיבעית אימא מרבי'** שמיע ליה. לקמן דף י ע"א:

◆

תוס' שאנץ (המשך)

בנטילת ידים שאוכל תמיד בלא נטילת ידים נעקר דהעובר על דברי חכמים חייב מיתה שנאמר ופורץ גדר ישכנו נחש. מים ראשונים שלפני אכילה צריך שיגביה ידיו ראשי אצבעותיו שיהו המים משופעין לצד זרועותיו שמא יצא מים חוץ לפרק וכו' כדתנן במס' ידים שצריך לשפוך מים על ידיו ב' פעמים הראשונים מטהרין את הידים מן הטומאה והשניים מטהרין את המים הטופחין על ידיו שנטמאו תחלה מפני הידים ותנן התם הידים מטמאות עד הפרק כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהם להיות שניות ופוסלות את התרומה ומטהרות בנטילה עד הפרק שעד הפרק צריך נטילה. נטל את הראשונים ואת השניים וחזרו ליד טהורות שהרי טהרו שניים את הראשונים. נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד לפרק וחזרו ליד טמאות כלומר על השניים לא הקפיד ליטול עד מקום שיצאו אלא עד הפרק כמשפטו. וא"כ המים שניים לא יטהרו את הראשונים שיצאו חוץ לפרק הילכך צריך שיגביה ראשי אצבעותיו למעלה שלא יצאו המים הראשונים ויטמאו את הידים כן פירש הקונטרס. אחרונים של אחר הסעודה שתקנו חכמים מפני מלח סדומית שמסמא את העינים צריך שישפיל ידיו למטה כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידיו שהרי להעביר את הזוהמא הן באין: